

Vaticaan astronoom over vaccine-debat: 'Vertrouw de wetenschap, maar verafgood haar niet'

Katholieke Nieuwsblad, 21 januari 2022

door Carol Glatz

Degenen die hardnekkig sceptisch zijn over de wetenschap en degenen die haar gretig als onfeilbaar omarmen, koesteren beide een gevaarlijk misverstand over wat wetenschap is. Dat schrijft de Amerikaanse jezuïet en astronoom van het Vaticaan Guy Gonsolmagno.

De beide tendensen weerspiegelen "de verleiding om van wetenschap of geloof een vesting te maken tegen onze fundamentele en menselijke angst voor onzekerheid", zo schrijft broeder Guy Gonsolmagno in het januarinummer van het Italiaanse jezuïetentijdschrift *La Civiltà Cattolica*. Beide zijn te zien in het debat over coronavaccins. "We vertrouwen het vaccin niet omdat het perfect is, maar omdat het de kans om niet ziek te worden enorm vergroot. Het echte en duidelijke probleem ligt in het feit dat de meesten van ons niet begrijpen hoe waarschijnlijkheid werkt: daarom zijn casino's en loterijen zo succesvol", aldus Gonsolmagno.

Vaccinsceptici en samenzweringstheoretici hebben een verkeerd beeld van wat wetenschap is en wat die kan beloven, zo stelt de katholieke wetenschapper. Aan de andere kant zijn er de mensen die de wetenschap ten onrechte als onfeilbaar beschouwen; zij voeden uiteindelijk de wetenschapscepsis.

Gonsolmagno is planetair astronoom en directeur van de Vaticaanse sterrenwacht. Hij schrijft dat het belangrijk is dat mensen het ware doel van de wetenschap begrijpen en inzien hoe belangrijk en noodzakelijk twijfel is om vooruitgang te boeken en meer begrip te krijgen.

Een populaire slogan van voorstanders van coronavaccins is *trust the Science*, 'vertrouw op de wetenschap', zo merkt hij op. Die slogan drukt terecht uit dat de wetenschap een betrouwbare weg naar de waarheid is, vindt Gonsolmagno, maar hij hekelt de mensen die eruit afleiden dat de wetenschap de enige betrouwbare gids is.

Misvatting

Deze valse of-of tweedeling voedt de misvatting dat geloof en wetenschap op gespannen voet met elkaar staan, schrijft hij. Het zou ook een deel van de reden kunnen zijn waarom uit een Amerikaans onderzoek uit september 2021 bleek dat de vaccinatiebereidheid onder blanke evangelicale gelovigen in de VS het laagst is van alle bevolkingsgroepen.

"In die gemeenschap bestaat een wantrouwen tegenover de wetenschap, dat zich vertaalt in scepsis tegenover vaccins. Het is alsof het onderzoek zegt dat dat wantrouwen volgt op een waargenomen noodzaak om te kiezen tussen wetenschap en geloof", schrijft de jezuïet.

"Dit misverstand is niet alleen wijdverbreid onder degenen die sceptisch staan tegenover de wetenschap, maar ook, en misschien nog wel gevaarlijker, onder degenen die de wetenschap te overhaast omarmen." Want wanneer de wetenschap er niet in slaagt om te voldoen aan een soort "overdreven betrouwbaarheid, voedt deze mislukking alleen maar de scepsis" over de wetenschap in het algemeen, aldus Gonsolmagno.

Mensen geven het misschien niet graag toe, maar "er zit een kern van waarheid in die angst om onvoorwaardelijk vertrouwen te schenken aan de wetenschap", schrijft hij verder. "De wetenschap maakt soms fouten."

“Coronavaccins voorkomen ziekte bij de overgrote meerderheid van degenen die gevaccineerd zijn en verminderen de ernst van de ziekte. Maar vaccins zijn niet perfect en mensen kunnen nog steeds ziek worden, ook al is dat zelden ernstig.”

De jezuïet gaat nog een stapje verder: wetenschap is bij uitstek gebaseerd op twijfel en fouten. “Falen is geen optie, het is een vereiste.” Weten dat men “niets weet”, is de drijfveer voor diepere studie en voor vooruitgang. Wetenschap is van nature altijd onvolledig, groeit en verandert naarmate nieuwe kennis en ervaring zich opstapelen, stelt hij. Je kunt prima een oud boek over filosofie of theologie lezen, “maar je zou nooit het biologieboek van je grootvader bestuderen”.

“Je wordt pas wetenschapper als je in staat bent om naar iets te kijken waarvan je dacht datje het begreep en uiteindelijk te zeggen: ‘Dat klopt niet!’ Deze onzekerheid accepteren, verplicht je echter ook om de risico’s te accepteren die verbonden zijn aan het proberen van iets onzekers.”

Sciëntisme

“Zekerheid is geen religie, maar fanatisme; het is geen wetenschap, maar sciëntisme”, dat wil zeggen een blind vertrouwen in de wetenschap.

De honger naar zekerheid en het wantrouwen tegenover gezag zijn vreemde bedgenoten, omdat de één “een perfecte waarheid wil en tegelijkertijd iedereen afwijst die zegt dat hij in staat is ons naar die waarheid te leiden”. Wat er uiteindelijk gebeurt, waarschuwt Consolmagno, is dat mensen op zoek gaan naar hun eigen antwoorden, hun eigen onderzoek online doen en “de voorkeur geven aan geheime bronnen van kennis die alleen beschikbaar zijn voor een paar mensen die er verstand van hebben”.

Dit wordt volgens hem bijzonder gevaarlijk wanneer mensen zo ver gaan in het vasthouden aan deze persoonlijke overtuigingen, dat ze er bijvoorbeeld hun baan door verliezen, en gaan denken dat ze ‘vervolgd’ worden om hun principes. Een puur verkeerde opvatting kan dan zo verankerd raken dat ze nooit meer als onjuist kan worden aanvaard, omdat ze een fundamenteel onderdeel van iemands wezen en identiteit is geworden.

“Wetenschap geeft niet de perfecte waarheid, maar experimenten en theorieën kunnen voortdurend worden verfijnd, waardoor mensen steeds nauwkeurigere beschrijvingen van de natuur krijgen”, schrijft Consolmagno. “Wetenschap bedrijven hangt af van het houden van zelfs de saaie delen van nauwgezet onderzoek doen. Het is geloven zelfs wanneer het vertrouwen in onze wetenschappelijke vooruitgang wankelt, het is bereid zijn om te vergeven en te leren van degenen die in het verleden fouten hebben gemaakt. Liefhebben betekent leven met onzekerheid, leren vertrouwen.” Leven met de onzekerheid van ziekte, de feilbaarheid van de wetenschap en de angst om je persoonlijke autonomie te verliezen, vereist vertrouwen in het werk van anderen. Dat moet volgens Consolmagno – net als de liefde – worden gedaan “met voorzichtigheid en durf”.

Wees verstandig en voorzichtig, spring er niet blind in, maar geloof ook in kennis, die mooi en feilbaar is, concludeert hij. Ondanks de onvolmaaktheid van de wetenschap, leidt ze toch tot een verhoogde kans op een gezond leven. “We zijn blij dat God ons het vermogen heeft gegeven om zijn schepping te begrijpen en te waarderen door middel van onze wetenschap.”

Paus: ‘reality check’ over vaccins nodig

De coronapandemie vraagt om een dringende realiteitscheck tegen ongegronde informatie en om grotere inspanningen zodat iedereen toegang heeft tot vaccins en andere medische hulpmiddelen. Dat zei paus

Franciscus bij een recente bijeenkomst met diplomaten uit de hele wereld.

De paus drong erop aan dat regeringen en de internationale gemeenschap de effectiviteit en het belang erkennen van het immuniseren van zoveel mogelijk mensen als onderdeel van de bestrijding van de pandemie.

“Vaccins zijn geen tovermiddel, maar toch vormen zij de meest redelijke oplossing voor de preventie van de ziekte”, zo zei de paus tijdens zijn jaarlijkse ontmoeting met de ambassadeurs van de 183 landen die diplomatieke betrekkingen met het Vaticaan onderhouden. “Helaas komen we er steeds meer achter dat we leven in een wereld van sterke ideologische tegenstellingen” waarbij mensen zich laten beïnvloeden door “ongefundeerde informatie of slecht gedocumenteerde feiten”.

“Elke ideologische uitspraak verbreekt de band tussen de menselijke rede en de objectieve werkelijkheid”, aldus Franciscus, wat leidt tot relativisme. “De pandemie daarentegen spoort ons aan tot een soort ‘realiteitstherapie’ die ons ertoe aanzet het probleem frontaal onder ogen te zien en passende remedies aan te nemen om het op te lossen.”

Overgenomen met toestemming van Katholiek Nieuwsblad.